

Biblen (med bibelsted), et sindbillede (*ikon*) og en devise eller lære, hvis to linjer forener indskrift og billede. Det danske i devisens to rimede linjer er åbenbart ikke oversat fra forlæggene, hvorfor der må være tale om originale bidrag, som formentlig kan tilskrives kirkens præst Frederik Pedersen Deichmann.

Billedfeltet er højrekanteret med maleriet centralt i en højoval rokokokartouche, der kronet af en mindre ditto med indskriften, mens devisen gennemgående læses i en bredoval kartouche forneden. Indskrifterne, med hvid og forgyldt kursivskrift, står på en brun og turkis bund, der også danner baggrund for kartoucherne. De fleste af malerierne udfolder sig i en landskabelig ramme, farverne fremstår klare og himlen lyst blå.

Som genre hører det danske emblemaleri til i første halvdel af 1700-tallet og er så at sige alene et jysk fænomen. Henrich Jørgensen Møller har utvivlsomt været inspireret af læremesteren Mogens Christian Thranes samlinger af emblemalerier fra 1738 i Horsens Klosterkirke (DK Århus 5815 ff.) og 1732-33 i Nørup Kirke. Som dér er en væsentlig del af emblemene hentet fra Cramer med hans typiske hjerte-symbolik;⁶² andre ses at bygge på de Boria.⁶³

Her beskrives malerierne begyndende i nord med den østligste låge, indtil staderne 'vender' i vest og tilbage i syd til den østligste låge. Malerierne nr. 2 og 35, der hører til herskabsstolen (nr. 1), har devise med fire linjer (jf. fig. 34, 43) og behandles her sammen med de øvrige. Først beskrives maleriet kort, derpå citeres indskriften og devisen.

1) Et lam med korsfane står sejrrigt på en hovedskal. »Død hvor er din braad 1. Cor. 15. C. 55. v.«. »Nød og Død er overvundet/ Jeg i Jesu Liv har funden«.

2) (Fig. 34) et skib i havsnød. »Men skibet led nød af bølgernes. Math. 14. C. 24. v.«. »Fra Verdens brusende Hav/ Og Lasters onde Vande/ Til Himlens søde Havn/ Hjelp Jesu snart at lande«.

3) En kvinde står grædende på en grav med trækors, mens en svævende engel peger imod det høje. »De som saae med graad skal høste med glæde etc. Psalm. 126 v. 5«. »Skal jeg her end øyne væde/ Hisset skal jeg høst i glæde«.

Fig. 34. Emblemalerier nr. 2, udført 1759-60 af Henrich Jørgensen Møller på stolestadernes låger (s. 1965). Foto Arnold Mikkelsen 2013. – *Emblem paintings no. 2, done in 1759-60 by Henrich Jørgensen Møller on the pew doors.*

4) Et svævende hjerte saves igennem og gennembores af et sværd og to piske. »Deris sverd skal komme i deres Hjerter. Psalm 37 v.15«. »Saa straffes alle falske Hjerter/ med saadan Angst vee og Smerter«.

5) (Fig. 35) Den fortabte søns hjemkomst. Faderen omfavner sønnen, mens en tjener står til venstre med nye klæder. »Fader ieg har syndet

Fig. 35-36. Emblemalerier nr. 5 og 12, udført 1759-60 af Henrich Jørgensen Møller på stolestadernes låger (s. 1965, 1967). Foto Arnold Mikkelsen 2013. – Emblem paintings nos. 5 and 12, done in 1759-60 by Henrich Jørgensen Møller on the pew doors.

imod/ Him(m)elen etc. Luc. 15. C. 21. v.«. »Som Faderen sin Søn antager/ Saa vist en Sjæl Gud og behager«.

6) En mand kommer gående med et lam over skuldrene. »Og naar hand det haver fundet legger hand det etc. Luc. 15. C. 5. v.«. »Jeg fundet er jeg arme Faar/ thi glæder sig Guds Engle Chor«.

7) Et vinget hjerte kronet af en svævende engel med korsstav. »Dersom vi lide med ham skal vi og blive: Rom. 8, 17«. »Først med Christo Korset bære/ siden evig Kronet være«.

8) En mand bærer korset, idet han ser op imod Jahves navn i en skykrans med engle. »Denne tids Lidelser er ikke den Herlighed: Rom. 8, 18«.

»Dend Herlighed opmuntrer mig/ at bære Koset efter Dig«.

9) En mand i luftigt gevandt sidder lænet imod et dødningshoved, mens han holder et stort anker. »Kast din Omhue paa Herren etc. Psalm 37, 5«. »Kast Haabets Anker paa din Gud/ Saa hjælpes du af Nøden ud«.

10) Jakob brydes med englen. »Jeg slipper dig ikke før du velsigner mig: 1 Mos. B. 32, 26«. »Jeg Dig ey slippe vil min Gud/ før Du velsigner mig din Brud«.

11) En vandringsmand på vej med stav og ransel. »Vi ere frem(m)ede for dit Ansigt og Giæster ets. 1. Krøn. 29, 15«. »Jeg er en Giæst og

Fig. 37-38. Emblemalerier nr. 19 og 21, udført 1759-60 på stolestadernes låger (s. 1968). Foto Arnold Mikkelsen 2013. – Emblem paintings nos. 19 and 21, done in 1759-60 by Henrich Jørgensen Møller on the pew doors.

Vandringsmand/ Og søger hjem til Himlens Land«.

12) (Fig. 36) en engel forkynnder julebudskabet for en betaget mand, der sidder på en jordknold. Englen holder ordet »evangelium« op for ham og peger samtidig imod det høje. »See jeg forkynnder eder en stor glæde etc. Luc 2. C. 10. v.«. »O seer dog her det Engle bud/ Som raabes i ald Verden ud«.

13) En mand svæver halvt omsluttet af jorden i form af et rigsæble, mens han løfter hænderne anrøbende mod det høje. »Du er min hjælp min Gud, tøv ikke. Psalm. 40 18. v.«. »O Lille milde Søde Gud/ Du hjælp mig snart fra Verden ud«.

14) En engel viser Johannes det ny Jerusalem. »Og Hand viste mig den store Stad etc. Aab. 21. C. 10. v.«. »O deilig Stad som kom fra Gud/ du est jo Lam(m)ets rette Brud«.

15) Den gamle Jakob sidder med sin stav og løfter hånden velsignende imod to mænd, der repræsenterer Israels stammer. »Herre jeg bier efter din Salighed. 1 Mos. B. 49,18«. »Din Salighed o Herre Kiær/ er ald den Deel jeg ønsker her«.

16) Gud som en skystøtte foran en teltlejr. »Og Herren gik for dem som en skye stytte: 2. Mos. B. 13, 21«. »Viis du søde Jesu mig/ ret veien ind i Him(m)erig«.

Fig. 39-40. Emblemmalerier nr. 24 og 28, udført 1759-60 på stolestadernes låger (s. 1969). Foto Arnold Mikkelsen 2013. – *Emblem paintings nos. 24 and 28, done in 1759-60 by Henrich Jørgensen Møller on the pew doors.*

17) Livets Træ med røde frugter. »Ham vil jeg give at æde af Livsens Træ. Aab. 2, 7.«. »Gud spise mig i Him(m)erig/ af Livsens Træ Evindeligt«.

18) En blå jordklode på et højt bjerg. Lågen er let beskåret ved siden, da stoleværket her i vest er lidt flikket. »Tragter efter de ting som ere her oven til etc. Collossen 3. 2. v.«. »Det mindste rører Jorden/ om du oplyst er vorden«.

19) (Fig. 37) en skatke er lænket med en lås til et hjerte, mens en hånd fra himlen rækker nøglen ned. »Naar eder falder rigdom paa da setter ikke hjertet etc. Psal. 62 11. v.«. »Luk op i tide og gjør Bod/ Skjye Gjærighed dend onde rod«.

20) En hånd med kande hælder fra skyen vand ned over et par hænder, der tvætter sig. Lågen er beskåret, jf. nr. 18. »Tjener hverandre ved Kjerlighed etc. Gal. 5. 13. v.«. »Din næste tjen hvori du kand/ saa er Guds bud til alle Mand«.

21) (Fig. 38) Guds tempel i skikkelse af en landsbykirke med stengærde om. »Viide i ikke at i ere Guds Tempel. 1 Corinth 3. C. 16. v.«. »Guds Aands Tempel bør vi være/ Give Gud tilbørlig Ære«.

22) Et flyvende hjerte beskærmes af to vinger. »Hand skal bedække mig med. Psalm. 91. 4. v.«. »Under dine Vingers Skygge/ Vil jeg stedse boe og bygge«.

Fig. 41-42. Emblemmalerier nr. 32 og 34, udført 1759-60 på stolestadernes låger (s. 1970). Foto Arnold Mikkelsen 2013. – Emblem paintings nos. 32 and 34, done in 1759-60 by Henrich Jørgensen Møller on the pew doors.

23) Foran et stykke romersk arkitektur står et bord med rød dug, hvorpå ses en brændende lysestage og en opslået bog. »Vi have et saare fast Propheti etc. 2. Pet. 1. C. 19. v.«. »Dit Ord mig viiser/ hen til Jesum, Sjælens ven«.

24) (Fig. 39) en mand sover med hånd under kind, mens en anden prikker til ham og peger op mod det himmelske lys. »Vaag op du som sover etc. Ephes. 5. C. 14. v.«. »Jeg er en søvne Krop/ O Jesu væk mig op«.

25) En kvinde står ved en vippebrønd med en spand foran sig. »I skal drage Vand med glæde. Esai. 12. C. 3. v.«. »Læds du mig selv o Jesu milde/ Af Evangeli søde Kilde«.

26) En mand flygter for en bugtende slange. »Flye fra Sünd som for en etc. Syr. 21. C. 2. v.«. »For Synden flje, som for en Slange/ Om du vil Salighed erlange«.

27) En hånd fra skyen skriver 'Herrens Lov' på et hjerte, der hviler på en svævende bog. »Skriv dem paa dit Hiertes etc. Ordspr. 7. C. 3. v.«. »O Jesu i mit Hjerte skriv/ Din Lov i dette svage Liv«.

28) (Fig. 40) en hjort løber med en hund efter sig. »Ligesom en Hjort skriger. Psal. 42. C. 2. v. (42, 1)«. »Jeg i Verden har kun Trængsel/ Hen til Jesum er min Længsel«.

29) En pyramide med en krone sat på spidsen. »Salig er den Mand etc. Jacob 1. C. 12. v. (Sl.

Fig. 43. En lysekrone, emblemmaleri nr. 35 udført 1759-60 på den forreste stolelåge i syd (s. 1970). Den afbildede lysekrone spiller formentlig på to \ddagger lysekroner, Jørgen Hvass og Maren Loss skænkede ved samme tid for at give lys til salmesangen. Foto Arnold Mikkelsen 2013. – *A chandelier, emblem painting no. 35 on the foremost pew door in the south. The \ddagger chandelier shown probably plays on two chandeliers donated by Jørgen Hvass and Maren Loss at the same time to provide light for the hymn-singing.*

94,12)«. »Livsens Krone gives mig/ Hisset, udi Himmerig«.

30) Et øde jordisk landskab med et hus i skyerne. »I min Faders Huus etc. Joh. 14. C. 1. (2.) v.«. »Et Huus og Sted i Himmerig/ O Jesu og bered for mig«.

31) Jesus, velsignende og med korsstav, træder en slange under fode, mens Lovens Tavler er henstat imod et træ. »Men Fredens Gud skal sonderknuse: etc. Rom. 16. C. 20. v.«. »Forgjæves var det Moses bød/ Om Jesus ey for mig var død«.

32) (Fig. 41) et svævende, vinget hjerte tynges af en jordklode med kors, der hænger ned fra det i et sløjfebundet bånd, som Guds hånd er ved at løse op. »Jeg haver lyst at opløses Philip: 1. Cap. 23. v.«. »Løs o Jesu op for mig/ Jeg vil fare hjem til Dig«.

33) På et alter ligger et hjerte, som sonderknuses af en hammer, der føres af Guds hånd fra skyen. »Guds Offer er et Sønder. Psalm. 51 v.19«. »Gud vær mig naadig mild og god/ for Jesu dyre Død og Blod«.

34) (Fig. 42) på en skålvægt, der holdes af Guds hånd, ligger henholdsvis Lovens Tavler og kors, kalk og hjerte. »Loven er given ved Mosen, naaden ved Jesum. Joh. 1,17«. »Lovens Vægt er ei imod/ Jesu Kors og dyre Blod«.

35) (Fig. 43) en stor brændende lysekrone hænger i en prægtig sal med tavlet gulv. »Lader saa eders Lys etc. Matth. 5. Cap. 16. v.«. »Ved Dyd og gode gjerninger/ vort Lys bør saa at brende,/ At Gud kand priises af enhver/ Som det maa see og Kiende«. Dette motivvalg på det østligste (og fineste) stude (herskabsstol nr. 1) skulle vel også spille på de to \ddagger lysekroner (nr. 1-2), som Jørgen Hvass og Maren Loss skænkede til kirken.

1685 anskaffedes en del 'skamler' til hele kirken.¹² Fra o. 1700 stammer en *stolestadefortegnelse*, der anfører 26 kvindestole i nord og 30 mandstole i syd. Folkene fra sognets landsbyer sad imellem hinanden, og kvindernes stader var som vanligt angivet med mandens navn. Registret anfører ikke herskabsstolene forrest (jf. ovf.).⁶⁴

Mens malerierne som nævnt aldrig har været tildækket, har rammeværket gennemgået samme istandsættelser som inventaret i øvrigt. 1866 blev staderne repareret 'på samme måde som i tårnet', ligesom malerierne blev ferniseret. 1964 blev stoleriggene gjort hældende.¹⁰ 1864 opsatte man \ddagger hatteknager over mandstolene i syd.¹³

Fig. 44. Præste- og skriftestol, 1759-60 (s. 1972). Foto Arnold Mikkelsen 2013. – *Priest's chair and confessional, 1759-60.*